

IGANDEETAN IRTETZEN DA

BIZKAIKO ETA GUIPUZKOAKO EUSKERAZ EGUINA

DOMEKETAN URTETEN DAU

1902-ko Otsaillaren
2.ºEuskalerrian, iru peseta urtean.—Erdalerrian, sei peseta urtean.
Guei Bakocha, Chakur chiki bat.1902-ko Zezeillaren
2.º

IBAIZABAL-en Echea: Bilbon—Dendari Kalean (Calle de la Tendería) 19—Jaun José Astuy-renean.

Eskutitz edo karta guztiak zuzendu beitez artezkariaren echera: Tívoli, letra B, 2.º derecha.

Sendagaiak

II

Lenbiziko irakurkizun edo artikuloan euskeraren barren-go gaitza nolabait azaldu nuen. Oraiko ontan azaleko gaitza zein dan erakutsi ta sendabiderik oteduen aguertu nai nuke.

Azaleko gaitza erdera bera dala edozeinek daki. Gomazko pelota barren usdunak bi koloretako azala idukitzen duen guisa berean, gure euskera guizen mamitsu guri onek ere bitariko du azaleko erdera: frantzes ta española.

Ezkabia ta leguenarra (1) guizonaren larruan eztira beti izaten, izkera bi oriek gure izkera onenat diran bezin, kaltegarri. Ezkabiari ta leguenarrari igüi aundiz, gorrotoz eta sapuzturik beguiratzen diegu. Inorehok ere ezlie arrera onik, beguitarte alairik eguiten. Denak egüin oi dute al duten guzia gaitz oriek larrutik oso kentzeko.

Erdera oriei berriz ezlie inork igüiz eta gorrotoz beguiratzen; gueien gueienak arpegi alaiz, arrera onez, beguitarte gozoz artu oi dituzte.

Askok uste izan lezaket, au irakurrita, euskeraren alde ari guernak ezteguila nai gure artean bizi ditezan frantzes ta española (izkerak). Eta au ezta eguia. Guk nai guenduke euskaldunak jakin dezatela lenbizi beren izkera berdingabea ta guero beste izkera batzuek zeinbat gueiago, obe. Guk nai guenduke beste izkerak gure onengana etorri ditezala zori onean, berau serbitzeko, ez ordea itzeko; izan ditezala gure echean mats, ez untz.

Eche baten inguruan inork eztu nai ikusi mats poliki landatua, bere alienak gora ta gora lenbiziko bizitzaraino jaso edo irakoritzen dituen ta ostoz eta kukuluz eta mordoz ta mordoskaz ikusgarriro leio-inguruak apaintzen dizkiguna? Baiño matsaren orde, nola eztakigularik, untza orma edo pareten gora igoten asita zein poztuko litzake? Ezaldakigu zer eguiten duen untzak ormetan: len-

bizi igortzi, palagatu, lossindu; ta guero arritartean sartu ta bitarteak zabaldu ta gauchori itsusiai kabitokia eskiñi ta azkenez lertu, lurreratu ta ondatu.

Datoztela, bai, gure artera erdalizkerak; ez ordea untz-bezela, mats-bezela baizik. Untza mats biurtu ezin badegu, sustraitik atera ta jaurtiki.

¿Zer egüin bear da untza mats biurtzeko, larruko gaitza kentzeko, euskera gaisoa sendatzeko? Euskerazko ikaspenak zabaldu, *escuela* auen orde, ikasteguiak irakori, *maestroen* orde, erakusleak beretan ezarri.

Ikastegui edo eskolak sortu ezik, azaleko gaitza biotzeraino euskera gaisoari sartuko litzakioke ta orduan...

Baiño ori guertatu baiño lenago sortuko ditugu ikasteguiak. ¿Nola? ¿Zeinek?

Beste egun batean galdera auei erantzungo die.

EKETAK.

CHANCHARIK

Urtebarri joanda bigarren goislean Alkatea *Chancharik* tope eñi kalean Eban, ta esan eutsan: «egun on daukala Izango al da gure buru on bat Jauna». *Chancharik* egüin arren ain ehera arguia Besteak otz eta motz eutsan abegüa.

Orduan esan eutsan: ¿zer jazoten jako Izanik barreleri, motel egoteko? —Kontuak loi ta oker daukaguz errian, Lorik bapere ez dot egüin gau guztian, Usterik diru asko egoala arkan, Aisea baño ez dot *Chanchari*, topau an.

Esaidazu mesedez izanik erria Diruzko iturriak batzeko tokia, Urte danetan ¿zelan da kitu eitea Puska bat bada bere ez aurratutea? —Jauna, agüiri da bai, beroni gaztea Dala, mundua zer dan ezautu baguea, Jakin bei askorena danean ardia, Otsoentzat gueienez dala bazkaria, Eta ari guizen bat zelan dan erria, Agaz eguiten dala baita aparria.

¿*Chancharien* esanak eta dira egüiak? Eleitekez guzurrak gaur izan guztiak.

FELIPE ARRESE TA BEITIA.

ESTUALDIETAN

IV. Merke-usaiñean

Bein Bilboko kaleetan topez tope egüin eben baserritar bik, kidekoak (beste izenez urte batekoak), erki-

deak edo erri bat berean jaioak eta eliza bat berean bateaturikoak. Bat tak Bilbon *kontratista* zortzi bat urtean dirua ugari ta kokot gorri ederra egüin ebazan; eta ugariago bata ta gorriago beste au eguiteko asmoan, Bilbon bizi lizatutea uste eban. Besteagaitik eziñ esan leike Alkatearen zigorragaitik esan oi dana: «Basoan jaio, basoan asi, errira etorri ta bera nagosi».

Jaio ta asi ta ganera bizi be basoan edo beintzat baserri oskolehu baten oi zan bigarrena.

Alkarri lepokada batzuk emonda, *kontratistek* Restaurant batera eroan eban bere laguna «ator neugaz Okaran» esanda. Onelanche dakigu bat onen izena edo beintzat ezizena zein zan. Besteari «O mutil» esaten eutsan beti Okaran-ek; eta eztakigu bere izenik. Kontratistek jotaren bat berbetan sartuarren, ezagun eban bestea leguez Lemona-Zorrontza-Yurre-inguru orretakoa zana.

Lekua neurtuten leguez sartu zan Okaran Restaurantean, saleari (1) ots andiak emonda, urrats edo pausu andiak eguiten ebazala. Kontratistea echeko zan leku atan; bada barru barrura eskaratzeraguño sartuta, neskatoai zerbait esanda, kriskitin zoliak kliski-klaska atzamarrari ots eraguinda, jazarri zan zokondorengo mai chiki baten.

«Okaran lagun zaarra: gaur kilo ta erdi gueiago eroango dozak eche- ra; baia ez morokilezko ta porru-saldazko ta azorrizko kiloak. Angulagüinoko guztia jango joagu gaur ta merke, Zamudio-ko elizondoan be ez merkeago: ikusiko dok.

—O mutil ¿emen bazkalduten dok beti?

—Beti ez, baia sarri bai. ¿Zer ba? Zuek lege bez darra jaten bizi? ¿Lapikoan sartu, egosi ta zakelera? ¿Idiak algozak? Gaur ikusi ta ikasiko dok zelan bizi garean emen».

Okaranek, neskato baten eskuetan ardao-bombilla (loro edo alambre ta guztikoa), *tenedor-koillarak* (2) eta edontzi edo kopa bi ikusi ebazanean, chapela belau buruan ebala, Aitea-

(1) Nire irakurla guztiak eztakie euskerazko zala zer dan: erderazko *pavimento* da. Toki askotan guztiz asko oituten da berba polit au. *Salea* joten-ek beeko ola joten esan gura dau.

(2) *Lauortz-zaliak* esango litzake eusker garbiz.

ren labur arinchiu bat, isil-ostuka leguez, eguin eban.

Zukua ekarri eutsen lenengo, zuku (sopa) arin arinchiu bat, tapiokazkoa, ta mai lagunak ikusi ez arren, eskaratzetik igarri zeikean zetan ziarduen euren zurrustada luzeak entzunda. Eztot zeetuko euren bazkaria.

Kontratistek aurrez esaniko kilo ta erdiak iru ta erdira jo ebela uste dot. Ogui utsetan kilo bat sartu zan Okaran-en urdaillean. Angulatan, okela-zerra edo chuletatan, ezkira ta azeituna ta osterantzeko izkirimiritan (1) da batez bere ai ori edo natillatan ¿ene mutillak! ¿A zan eguna!

Kafea, chartreuse ta guzti, artuta guero, kontratistek kontua eskatu ebanean, arrituta zer esan ezekiala guelditu zan Okaran, neskatoaren aotik peseta bana zala entzueran.

«O mutil: Ostua erakustearren, beste barik, peseta bana eskatuko euskuela uste naioan nik. Bizi leikek emen.

—¿Emen? Lagun zaarra: salduizak achurrak, tragosa, narra, eskua- ra, lai ta beste tresna guztiak. Ichiozak lurrak ugazabari; ta idi buztarri bi artuta ator Bilbora. Kokot orrek echok gaur leguez makaillo-belarria irudi izango».

Andik urtenda guero, Achurirantz- za joazala (¿Ardaoak amaika irri ta barre eguiten dan guizonaren lepo- tik!) erderaz berbetan asi zan Okaran.

Gach zan ari euskeraz bere ezer ulertu edo aditutea. Erderaz, lau edo bost bidar esan da birresan da osteratu ebazalako, berba bi aditu al izan neutsazan: *perpetamente, hombre*.

Baita beste gauza bat be eldu iatan belarrira, erdizka ta erderakada- artean, ori bai: damututa egoala ordurarteko Bilboraldietan ardante- gui-zuloetan bazkaldu izatea; aurre- rantzean egun atakosse Restaurant- era joango zala.

Beste zerbait esanda, trenerako bigarren chiliñak ots egüin ebanean, eskua emon eutsan Okaran-ek kontratisteari, agur eguieran, gorputza oker oker ebala: Madriltar batek bere ez okerrago.

(Jarraituko da).

EKETAK

(1) Erderaz *tiña* ta *lepra* dira gaitz izuga- rri onek; euskaldun batzuentzat euskeraz (?) ere bai.

(1) Izkirimiria esaten da ez bakarrik ba- rri edo albista ta ipuin zee arinchiuakaitik, baita maiko ezguzakaitik be.

BASERRITARRENTZAT

Gaur, alde batera ichiko dodaz satz edo zimaure, lur guisa, euri ta eduraldien kalte edo on-eguiñ, arto ta gari ereite, abere edo ganadu, ta enparauak, zuentzat, neure baserritar euskaldun garbiak, garranzi edo inportanziarik gueien euki oi dabenak; eta euren ordeiz ipuiñchu bat ipiñiko deusuet.... ¿ipuiñakaz zatoz? ¿ipuiñik asko dakigu gueuk be! erantzun dai-kee zuen artekoren batzuk.

Eguia da; ipuiñakaz baserritarra kana joatea, Bermeo-ra Ochandiotik arrain saltzen joatea leguezko gauzea da; baiña, orraitio, ezeizue irakurri edo leidu barik ichi, bada ipuiñ onen barri eukitea uste dot ondo etorri lekioela baserri-echetan bizi direan asko ta askori. Berbaurre au gueiago luzatu barik, or joatzue ipuiñ labur ori:

KUCHA (1) MIRAGARRIA

Bere ondasunak gueroago ta beerrago joazala ikusirik, echandera batek burua galdu bear eban; ezekian zer eguiñ bere echeak lurra jo ezeian eragozteko (2), ta norbaiten esondez edo kontzejuz, erabagui eban agure zaar zimel bategana joatea, zein bizi zan basamortu baten, astru (3) entzute andia eukala inguruko erri koskorrotan; ia onek emoten eutsan zuzenbide bat galdu-antzean ebilzan ondasunak bide onera erakarteko.

Azaldu eutsan astruari bere larritasuna ta eskatu eutsan arguibidea.

—Icharoin emen puskachu baten, esanda joan zan agurea nunbaitera ta andik laster aguertu zan eskuetan ekarrela kucha chiki bat, ondo ichita arguizagui ta lokarriakaz (4)

—Eroain, emakume errukarri orrek, eure echera kucha ori, ta bera eskuetan daukanala, urte guztian, egunez iru bider eta gabez beste iru bider aratuko dozan zeatz echaguntzako bazter edo zokondo guztiak; eta ezai bildur izan, obetuko dozan eure ondasunak. Urtea bete daitenean, kuche neuri ekarriko deustan, orainche dagoan leguez, idigui edo zalbadu barik.

Biurtu zan echera emakumea, ta agurearen esana eguiten asi zan siniste oso osoan; urrengo egun baten bere kucha ta guzti upateguira jatzi zanean, anche atrapa eban morroia, upa batetik ardao ateraten da botilla bat beteten; beste gau baten, (kuche aldean ebalu beti) mirabeak edo kriadak aurkitu ebazan sukaldetan arrautz-opill (1) eder bat issil issillean jaten egozala; beste bein, kortako abere edo alimaniak jateko barik eta ganora barik aurkitu ebazan; eta onelan, egun guichi igaroten

(1) Kucha ta *caja*, bat dira.

(2) Eragotzi da euskaldun askoren aon *inpedidu*.

(3) Nire orrian *astrua* esaten deute *adivinator*-eari.

(4) Lokarria da lotu-garria, edo kordela.

(1) Tortillari esan lekio arrautz-opilla.

edo pasaten iakon utsen bat zuzendu barik.

Alan bete zan urtea ta pozez beterik joan zan emakume au agurearen billa, ta esan eutsan:

—¡Ai jauna! gure echeak lendik ona beste irudi bat dauko. Ichidazu beste urte batean, miragarritzko gauzaren bat barruan euki bear daben kucha au.

—Kuche ezteunat ichiko, bere bear-izanean naiagon-da; baiña bai barruan daukana—erantzun eban agureak irribarrechu bategaz. Ta zabaldu orduan arrituta gueratu zan echanderea paperehu bat bakarrik ikusi ebanean, esakizun onegaz:

*Ondasuna gorde gura badozu
Zeure beguiakaz beguituiozu.*

ZUMELAGA-KOAK.

EUSKALDUN ERDALZALEA

IJITOAK LUMERO ZINKOAN

(JARRAIPENA)

III

—¡Ola compadre!
—Ola kartzelador.
—¿Qué vientos te traen po aquí?
—Vientos no; pies. Inquilino que palta uste aquí y....

—¿Traes recomendación?
—Encomendación sí, viva libertad y viva número zinko.

—Pues, bien, en la celda número 5 vivirás libremente encerrado.

—¿Número zinko?
—Sí; número 5.

—¡Josus hombre! ¡Que asuertao soy con número zinko. Es pelisidat.

IV

—Aizazu Santos.
—¿Zer nai dezu Anisete? (1).
—¿Eguia al da iru illabeteen preso egon zerala?

—Bai; Anisete, bai; oraingo leguiak Kaipasen denborakoak dirudite.

—Nik sinistu. ¿Eta zergatik artu zinduzten preso?

—Aita eta ama onratzeagatik; berak erakutsia eguiteagatik.

—¿Ori ere bai? ¡Ai au mundua!

—Bai adiskidea; baiña Jaungoikoa bere bidez dabill.

—¿Zergatik diozu ori?

—Ara zergatik. Orainche iru urte emazteagandik aldendu nintzen, eta prisiondeguian elkartu guera berriz, ustez uste-gabean.

—¿Ura ere an zegoan?

—Ez; ni sartu ta irugarren egunian ekarri zuten.

—¿Zer eguiñ zuen? ¿Aita ta ama onratzea?

—Aita ta ama ez, baizik ama ta aita. Olo zalechoa izatea beste paltarik gabeko emakumea.

—¿Eta gueiagoko gabe preso?

—Badakizu gure aurrekoak zer kantatzen zuten:

Ollorik inun paltatzen bada
Ijitoentzat kartzela....

(1) Anizeto.

—Ba, ba, oiek utzi, eta goazen beste gauza batera.

—Goazen, ba, goazen, Anisete maitia.

—Orain berriro ezkondu bearrean zerate noski ¿e?

—Bai, baiña badegu alako dipe- renzi apurcho bat.

—¿Zer dala ta?

—Nik nai nuke ezkondu gure legue zarrean, au da, lapikozar-leguean, eta Premiñak berriz apaiz-aurrean, edo Elizaz, eta orisse erabaki-zai gaude.

V

¡Ai! au mundua! Pozik audienaren ondoren atsekaberik andiena. Santos gassotu da ta Premiña or dabill bel- durrez, ezkondu baiña len alargun- duko ote dan. Baiña ¡bai zera! Jaun- goikoa bere bidez zebillen, eta sen- daturik Santos maitia, ezkondu nai izan zuen, baiña benetan, Elizaz; abajo lapiko-sarrez.

VI

—¡Ara berriz ateraldia! ¿Eztezula nai, Santos, eztei-aparian ollorik jartzia?

—Eztetala nai, Premiña, ez; eta milla bider ez.

—Orisse kontu polita degu alajai- ñetan. ¿Noizko dira ba olloak?

—Asko dauzkatzu eskintokian? (1)

—Eskintoki asko dago munduan, eta olloak ere bai eskintokietan; gue- rok ere berriz mundukoak guera;

eguneroko bost kuartoak ere aspal- dichoan artzeko dauzkagu ta.... lu- mero zinkoak sortu eztitezen gueldi egonean, lanerako beti prest daude,

eta beragatik olloak premiazkoak dira okasio onetan; bestela esango dute, burutik nastua zeudela.

—Len ere esan zenduten.

—Egon ere baziñan, gaisso izan ziñanian.

—Ez, emakumea, ez; Orduan nik ikusi nuen saloi andi bat ate askore- kiñ; aietako batek zeukan lumero zinko; idiki nuen, eta arkitu nuen bide zabal eder bat; baiña ollo ezurrez eta lapiko zar apurtuz betea,

guzia aldaz beera, eta an beerenian lañua, kia ta susko ichasua, eta an bañu-artzalle asko.

—¿Baiña zer? ¿Susko bañuak?

—Susko bañuak.

—¿Eta nor ote ziran bañistak?

—Gueienak gutarrak, Mañess, Pe- llo, Batist, Errosa ta [konpañia, eta beste ollo-zale eta lapiko zar zale asko.

—Aizazu ¡Santos guizajoa! ¿Baze- goan bide artan uso-ezurrik?

—Eztakit ba orisse. ¿Zergatik gal- detzen dirazu ori?

—Es ke.... trukada eguingo guen- duke, olloak utzi ta usuak ekarriaz...

—Ez, ez; ez gaitezen jarri bañu aietarako arriskuan.

VII

Saskiak eguiñ eta saskiak saldu

(1) eskintokia da ollo-teguia, olloak ga- bez eukiteko tokia.

izandu zan ezkondu ziranetik aurre- rakoan, Santos eta Premiña-ren bizi- modua. Ollorik inun guchitzen zenik etzuen inork esaten; gueitzen zenik ere ez; baiña orduanche ere, gueitu baiñ oguchitu obeki eguiten ziralako errezeloa.... baiña... ¡bai zera!..., ¿errezelua? ¡kal... Auntza beti men- dira; baiña ijitoak eztu aldapa- rik igo nai; ez, ijitoa beti ibilliko da leku lauan. ¿Lauan esan det? Bai, edo oraindik obeki bostean; au da, lumero zinkoan.

P. M.

1902-ko III-beltzaren 20.^a

AGUERTU-IAKU-NOZBAIT

Irago diran urte bietan eziñ argui- rik ikusita euki dogun gure euskal- albistaria, aguertu da.

Odei illun ta aztunak eguzkia es- taldu oi deuskuen guisan, alan zer- baitak estaldu izan dau gure euskal- albistari maitea; baiña beti egon di- ra guizon benetako batzuk, arguita- ra atera gura izan dabenak, eta orra nun aguertu iakun gure eskuetara; milla esker onetarako bear eguiñ daben guztiai.

Orain bada, nire lagun maite, ta albistari onetako irakurlak, urte bian arnasarik artu ezinda, ill-agui- ñian egon iakun albistari au bizi do- gula entzuteagaz, ¿ezetegara poztu- ko?; bai, poztuko gara benetan Eus- kerea maite badogu.

Goazen ba bakochak al dabenaz lagundutera, bizi dediñ; eguia da guztiok bardiñ lagundu ezingo deut- sagula; baiña eguia da, bakochak al dabenaz lagundu guñaiona. Neu izango naz bear bada, guichien jaso- ko dodana, utsune edo eziñ asko dau- kadalako; nire eziñak dira, jakitu- ria guichi, lurreko bearretan arazo- tua edo astirik eza, ta ezeuki edo di- ru baguea (au ezta onena asko egui- teko gaur egunean); baiña alan da guzti be ezteutsat ichiko neungan da- na eguiñ бага IBAIZABAL-i, ta uste dot neugaz batera izango direala bear onetan, nik baiña gueiago al dabeenak be.

Eutsi daiogun gogor, neure lagun biotzekoak, IBAIZABAL-i, aize deun- garen batek eroan eztaigun esku ar- tetik.

Bizi zaite osasunagaz ta sendo, IBAIZABAL, ta eguiñ zaite Euskale- rrian *zabal, zabal*.

Ispaster-en 1902-ko Urtarrillaren 23.^a

SIMON ERKLAGA-TARRA

NOLAKOAK DIRAN ERREGUEAK

Ibaizabaleko irakurtzale guztiak badakite, ori seguru, guchiz gora bera erregueak dirala beste edozein amaren semeak bezelakoak, baño mundu zabalean bizi dira asko ta asko, uste dutenak buruan koroya

eta sorbalda gañean mantu luzeurrez josia beti dutela ibiltzen direala erregue izatera irichi diranak, eta nago pensatzen uste oteduten gañera bestek ez bezelako begui, sudur eta belarri dituztela aurpegian erre-gueak.

Ala diruri orain kontatuko dedan kontucho onek.

Bein batean, beste askotan bezela atera omentzan eizera Frantziako erregue Enrike laugarrena, bere inguruko jaun aundi askorekin, eta galdu omentzan baso mortuan, ez e-akit erbiari edo basurdeari seguit bakarrrik aurreracho sartu zalako, eta bide chiur asko artu utzian ibilli ta guero, arkitu omentzan baserritar batekin, bada an ere badira, emen bezelassen, baserri eta baserritar-rak.

Ikusi zuanean guizoncho onek gal-duta zebillen jaun ura, bereala kon-tuan jauzi omentzan erreguearekin etorri zan eiztarietatik bat izango zala, eta, galdetu omen dio, nundik eta nola dabillen paraje ayetan ba-karrrik.

—Eizera etorri guera asko jende, baño bidea galdu det, eta emenchen nabill ezin nere lagunengana bil-durik.

—Nik badakit, jauna, nun dabil-tzan guizon aundi oyek, erantzun omen zion baserritarak, eta berorrek nai badu, lagunduko diot besteak billatu artean. zergaitik, ala bain dan ere, mendi edo baso oetako berri obeto dakit, urietako berri baño.

—Esker milla dizut, adiskidea, ba-da oso nekaturik arkitzen naiz eta asper asper eguin nintzan bide bila-tzeko lan onetan.

—Ez beza eskerrik eman, neroni datorkit chit egoki arkimen au, zer-gaitik berorrekin juatean, dembora luzeko nere amesa kumplituko da, bada uste det Enrike erregue prestu ori, ezagutzeko atsegiña izango de-dala.

—Bai guizona, bat ezagutuko dezu, oraindik bein ere ikusi ez badezu.

—Es jauna, ez dit bein ere moduak eman, eta, jala jaña! ez gogo faltaz baño.... zertan ezagutu al nezake, buruan, edo jantzian edo zertan?

—Ara; gu irissitean egongo dira dienak, edo batez gañerakoak buru utsean, eta chapela jarrita guelditzen dana izango da erreguea.

Ontan zijoazela nun billatzen du-ten eiztari sall aundi ura, guztiak presaka buru estalgarriak kentzen.

Gure baserritar gizarajoak zabal-tzen ditu beguiak ezin gueyago zan moduan, eta bere bide lagunak au-rrean jarririk esaten dio, kapela kendu gabe eta far irurian:

—Badakizu orain erreguea zein dan?

—Jauna, dio, arritu eta oso pasa-turik, erreguea da beorri edo bestela ni.

Ez du kondairak esaten, baño nik diot, guizon ura bere andre eta ume-choaz inguraturik su ondoan kontu kontari jarri zanean esango ziela: ez dezazute guero pensatu erregueak

beste munduko ichurak dirala, gu be-zelakosse guizonak baizik.

JULIANA AGUIRREZABALAKOA.

Bilbaon Ilbeltzaren 28^{an} 1902.

ASTEKO BERRIAK

Eskoletako anillua

Amaika bider gure ume denporan negar eraguin euskun anillu madari-katua, bota dabee lengo astean Biz-kaiko eskoletatik.

Sabino Arana jaunak aurkitu eie-bazan Busturiko errian mutillo bat-zuk erdera-mordoilloka ziarduela, ta itandu eieutsen zegaitik eguiten eze-ben euskeraz; erantzun eieben mai-snuak anillua emon ebala, ta gogor zigortu edo kastigatzen ebezala. Ara-na jauna Bilboratu zanean joan zan Diputaziñoko Buru edo Nagusia, Aresti jauna ikustera, ta azaldu eut-san esan dogun jazoerea. Bereala joan zirean biak Gobernadoreagana, ta onek be Aresti-k leguez, adierazo eban guertu egoala anillu lotsaga-rrizko ori eskoletatik kentzeko (ze-gaitik edo agaitik dau *Echanove* izent-zat). Bariakuen batu zan gure Biz-kaiko Irakaskuntzaren Batzarra, Gobernadorea Buru zala, Agustino jauna goarpelari edo sekretario, Ara-na jauna Diputaziñoaren aurkeztari edo representante; beste batzar-gui-zonak izan zirean Lasala, Santa Ma-ria, Tabar, Montes, ta Eskos jaunak. Batzar onek, Arana jaunaren erre-

guz, erabagui eban bialdutea eskola-maisu guztiai aguindu bat ezeiela aurrerantzean emon zigorrik edo kastigurik multichuak euskeraz egui-teagaitik, eta ez gueiago anillurik erabilteko eskoletan; baita be, Bustu-riko maissuari berarizko aguirakaldi bat emoteko gauza onen ganean. Batzarreko guztiak bat eguin eben erabagui au artzeko; etzan izan inor euren artean erabaguiaren kontra-korik.

Anillu orregaitik bein baino sarria-go lepokoak artu doguzan guztiak, eta Euskalerrriaren izenean, ezkerak emoten deutseguz araso onetan sartu direan guztiai, batez be Sabino Ara-na-ri, bera izan dalako arazo onen eraguillea.

Busturiko maissu ori erdalduna izan balitz ezkinean inor arrituko, mutilehuai sartu eutsen bildurraz es-kolatik kanpora euskeraz berba eguinagaitik; baiña, guizonak! eus-kalduna eida bera. Unamuno-gaitik asarre guengozan, baiña ¡Unamuno zorionekoa! Aingueru bat da au, Bus-turiko *euskaldun*-aren ondoan; zelan-go eguia dan esakune au: guztira da-goala nok irabazi, edo nok gueiago eguin.

Busturiko orrek uste badau euske-ra berba eguiteak zigorra edo kasti-gua merezi dabela, berari saietsak ausi bear leuskioez inoz eguiten da-benean, edo inoz eguin dabelako euskeraz. Erru asko daukee gurasoak orretan; beste leku askotan balitz laster apurtuko leuskioez maissuari

eben izkune, berba, ta deadarrak, ze ezin sufridu zi-tuezan Israeltarrak, eta sinisturik egozan ilgo zi-tuala bildurak bertan, irauten baeban gueiago Jaungoikoen berba eguiteak: ta ala eskatu eutseen ezeiala berba gueiago eguin, bada osterantzean etzi-reala bizirik gueratuko. Ain zan itzalsu ta ikaraga-rria mendi santu onetan ikusi ta entzuten zana, ze izanik Moises ain santu ta Jaungoikoen adiskide an-dia, ikaratu, arritu ta bildurtu zan guztiz Jaunaren aurrean. Emendisse bada, gura deutse erakutsi San Pablo Apostoluak lenengo kristinauak, zelango umil-tasun ta bildur santuz beterik eldu bear direan Tes-tamentu barriko misterio adoragarrietara, eta ara bere gueiago Altarako mai santu orretara; orregai-tik berba eguiten deutsee modu onetara, eta euren izenean guri.

Beguiratu eizue, diño Jaunaren onrriaren zelo edo gurariz beterik; beguiratu eizue nora zoazen altara Santu orretara igoten dozuenean. Eztozue emen igoten lanua, sua, trumoe, kee, ta odei illunezko Si-nai-ko mendira, ezpada Sion santura, ta Jaungoikoen uri edo echera. Urreratuten zaree arako su bizia dan Jaungoiko bildurgarriagana. Eztozue or aurkituko Moises, ezpada Jesus ona, Testamentu barrien emo-ilea, Birjiña Santiaren sabel garbian guizon eguin, Belengo atarian jaio, eta Kalbarioko mendian zuen eta nire amodioz ill zana. Eztozue or ikusiko, ez, ara-ko idi, bei, edo chalen odolik; ezpada Jaungoikoen Semeena, arako pekatuen zorra pagateko Simeon sazerdotearen ezkuetan, Jetzemaniko ortuan, ta ku-

asterik infernubak bota dituan Fedearen arerio guz-tiok. Ondatu bitez sekulako euren errakuntza, itzuta-sun, ta gogortasunak merezi dabeen infernuko kala-bozoetan.

Eta zubek, Salbadorien fedean zeuben biotzeko tenpluan beti adarau eta gorde dozuen Eleessako so-me bedeinkatuok, erdue emaiten gloria Jaunari, gue-ure amodioak sarratu eban altara santuko trono al-tuban. Emenche dago zeuen Jaungoiko andia: emen-che dago zeuen Salbadoria. *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus* (1). Animau eguizue, bada, kristi-nauak, zeuen fedia; biztu eguizue zeuen deboziñoa; ta igon eizue Jaunaren mendi santu onetara. Erdue, esango deusuet David erregueagaz, ezin dodan ez-kero bere espirituagaz; erdue ikusten Jaunak bere bizi barrenian eguin eban arrigarritzko mirari au. *Venite et videte opera Domini, que posuit prodigia su-per terram*. (2). Emenche ikusiko dozue fediarene ar-guiagaz, ez Jaunaren arpeguia bakarrik, arako Oreb ta Manbreko mendietan Abraham ta Moises-ek ikusi eben leguez, ezpada Jesu-kristo bera, Jaungoiko guz-tia, Aita, Semea, ta Espiritu-Santua, zeruan dagoan legueche. Ausse da Jaunak bere bizi barrenian, ara-ko bere guganako amodio neurriribaguean ezaugarri ichi euskun janari gozo ta osasungarria. Ausse da arako gueure arimen alimentu ta erregalurarako, Jaunak zerutik bialdu euskun Aingueruen oguia. Ez

(1) Apoc. c. 21.

(2) Psal. 45.

musturak, beste *delito* barik euren semeak joka erabiliko balenz.

ANILLUDUN ZAAR BATEK.

Euskeraz AITA GUREA

JERUSALEN-ERA

Lengo gueian esan guendun zelan Urkijo jaunak Bilboko Patronatuan esan eban, euskeraz ipiñi bear zala Aita gurea, gure Jaunak lenengoz ere ikaslai irakatsi eutseen tokian.

Bada Bilboko Centro Vasco-k asmoa dauko suskriizio bat eguitea Euskalerri guztian; suskriizio onetan jente asko sartu daiten, erreale bat izango da gueien ipiñi leitekena, ta chakur chiki bat guiehien; Eibarrrera agiunduko da burdin-orri edo plancha bat, Aita gurea iratzi deien bertan angos languille euskaldunak; eta burdin-orri ori emongo iake erromesai Jerusalem-era eroan da bear dan tokian ipiñi daien euskaldun gueien izenean.

Asmo ederra da; ta guztioi lagun du bear deusago Centro Vasco-ri, al dogun guñoan.

OARKETAK

Aguiri da Euskalerria euskerazko periodiku baten egarri izan dala; ain da gure IBAIZABAL chikichuari eguin deusan abegui ederra. Eskerrak emon bearrean aurkitzen gara, ta biotz biotzetik emoten deuseguz Euskalerri mailiari, ta agiunduten deut-

sagu al dogun guztia eguingo dogula abegui eder orreri, merezi daben moduan erantzuteko,

Lenengo gueia atera guendunean, ezkenduen uste orrenbeste izango zanik, eta gaur larri gabiz eskatzen daben guztiai bialduteko. Orregaitik, inok badauko sobra lenengo guei ori, erregututen deusagu bialdu daigula ainbat lasterren.

Laguntzalleak be ugari urten deuskue, ain ugari eze, guztien lanak ezin doguz ipiñi; bear izango guenduke orrelarako, periodiku bat lau bider andiagoa. Eskerrak guztiai; arguitaratu doguz guztien lanak.

Laguntzalleai eskari bat. Bialdu beiez irakurkizunak, paper orriaren alde batean bakarrik eskribidurik, letra arguiatz (al bada), ta gure IBAIZABALEN ortografian; bestetan zer-eguiñ andia emoten deuskue, guenk barrero eskribidu bear dogulako guzti guztia moldaguintzara bialduteko.

IZKIRIMIRIAK

Edo denentzat edo ez inorentzat

Estutasun guziarekin deitu zioten eskribau bati, testamentu eguin zezan ordurako ildako agure zar aberatz porrokatu batek.

Au eguin bear zan modu onetan: gauzen jabe eguitea nai zutenak eman zioten eskribauari paper punta bat, zefetan zegoen, ayek ziotenez, iltzen zegoala seguratzten zuten arrek itza joan baño len eguiñ zuen partilla. Eskribauak galdetu bear zion pa-

per aren erara, eta illak, erdi jarriya oyea eta oyal aundi batekin zegoa-larik, eskutatzen zuen lokarriko bat zijoana maindirien azpitik oyaren onetaraño, nundik gauza erraza zan burna erabillitza.

Galdetzen zion bada eskribauak bear ziran testigu, sekretu onen berri etzutenen aurrean: ¿Eguia da, D. Andrés jauna, nai duela eta bedorren azken borondatea dala, papercho onek dion bezela, Erramon eta Urrupio bedorren gauzen jabe nai izatea? Eta illak erantzun zuen buruarekin bayetz. ¿Eguia da uzten dioz kala lau milla dukat? ¿Eguia da ipintzen dituala kabezelerotzaz onelako eta alako? Eta guziari erantzuten zion, buruarekin bayetz.

Arriturik, batere lerdia etzan eskribaua, ainbesteraño errazkideaz, nai izan zuen alabaiña zerbait probechu atera, eta ala papercho ari erausi zion: ¿Eguia da, nik bedorri diotan naitasun etan adiskidetasun anziña-koagatik eta ni eskribauagandik bedorrek arturik dauzkan mesede askogaitik, nai duela, ondasun onen guzien alderdirik seguruonetik, emanak izatia neri bi milla eskutu lodi?

Uste etzan galdeera onekin, ill ustetzat zegoana, guelditu zan illa bezela mugimentu barik, eta orduan biurturik eskribaua oyaren onetan zegoenagana, esan zion:

—Adiskidea, emen tira bear zayo lokarriari edo denentzat edo etzayo tira bear inorentzat.

ONAZ-TARRA.

Jesu-Kristoren Jarraile bat

Onaz-tarrak bialdu deuskun izkirimiriak gogoratu eraguin deusku-eskribauakaz zer ikusi dauken beste jazoera bat.

Gaissorik charto egoan guizon batek agiundu eban eskribau biri dei eguiteko. Echekoak esan eutsen, ia bategaz be naikoa ezetzan; ezetz berak, bi bear ebazala.

Etorri zirean ba luma-guizonok, eta gaissoak erregutu eutsan batari oearen esker-aldera pasau zeitela; bestea eskuma-aldean gueratuteko.

Ipiñi ebazanean oearen alde bieta-tik esan eban berak:

—Nik ill bear dot berealasse, ta Jesu-Kristo gure Jaunak emon euskuzan ikasbideak ill-arteraino jarraitu gura dodaz nik, kristiñau zintzo bat leguez. Orra ba, gure Jaunak euki eban eriotzea euki gura dot nik be, au da, *lapur* bien erdian illtea.

B.

IGARKIZUNAK

I

Bat zer?

¿Irakurri al dek

Ba!, bi, iru, lau?

Bi; gaur goizean;

Iru lau, iru lau

Nioken oiean.

II

Galz

Galtz

2

2

MADRIL-KO AMEZKETARRAK.

Lengo astekoan epaiak:

Lenengoari: *Erreka*. Bigarrenari: *Utsa*.

LA EDITORIAL VIZCANA derichon moldaguintzan Gran Via, 26 eta Ledesma, 15.

eguiue beguiratu hostia orren chikartasunera. Ez eguiue jaramon errazoiak eta sentzunak esaten deusuenari. Bada andiagoa da hostia orretan dagoana errazoi eta sentzunak alkanzau aldaben baino. ¡A! Eztago ez zeruan, ez lurrean kopachu orretan eztagoan gauzarik. Aingueru eta zerutarrak zeruan zorioneko badira, hostia orretan dagoanagaitik dira. Lurrean santurik badago, ogui santu orrek eguiten dituz. Gose bagara, orche daukagu janaria; egarri bagara, orche daukagu edaria; gaisso bagara, orche daukagu osasunguei edo erremedioa; pekatuan baga-goz, orche dago pekatuak parkatuten dituana.

¿Baiña zer eztago altarako mai sagradu orretan? Ez zeruan, ez munduan gura izan guñeike Sakramentu orretan eztagoan gauzarik; bada orrasse bota zituan, orche ipini zituan bere guganako amodioen anditasun guztiak Profetiak aurretik esan ebana leguez. *Memoriam fecit mirabilium suorum*. Eta ondo, kristiñauak. ¿au onan izanik, eguiak berak diñon leguez; zelango disposizioaz eldu bearko gara mai sagradu orretara, ogui santuari artuten? Biotz artezagaz, fede oso eta biziagaz, eta conzienzia garbi bategaz, erantzuten dau San Pablo apostoluek. Elduko gara fede bizi eta osoagaz, aurretik konsiderau ta beguiratuten badogu, nogaz jarten garean mai sagradu orretan, ta zelangoa dan or emaiten iakun janaria. Elduko gara biotz artez da konzienzia garbiagaz, kendurik lenengo pekatuen loi guztiak, apaindu ta edertuten badogu arimia grazia eta debozioagaz. Ta orra zein izango dan neure sermoiaren guei, edo

asunto guztia puntu bitan. Esango deusuet bada, zein altsu eta miragarria dan Jaunak bere bizi barroneko arratzalde onetan altarako Sakramentuan gueuretzat apaindu eban janaria; eta izango da lenengo puntua. *Memoriam fecit*. Esango deusuet, zelango lotsa, debozio ta garbitasunagaz eldu bear garean janari santu au artutera; ta izango da bigarren puntua, *Escam dedit timentibus se*.

Ellessa Ama Santien agiundu edo mandamentu batek Sakramentu andi ori artuten guztiok obliguetan gaituen denpora santu onetan, ezin esan deusuet eguia ballotsuagorik puntu bi onetan entzungo dozuezanak baino. Lagundu eguidazue bada eskatuten Jaun andi oni beroni, misterio adoragarrian ezagutu eta bear dan leguez beragana elduteko bear dogun grazia, esaten dogun artean Aingueruagaz; oi dan.—AVE MARIA.

Guizonen adiñen goitik dagozan Erlijionekeo misterio andiak, bakarrik adierazo leikez autoridadia ta ejempluagaz. Orregaitik San Pablo Apostoluak aituten emoteko Elizako lenengo semeai legue barriko misterio adoragarrien anditasuna, ipinten eutsen euren beguien aurrian arako anchinako leguia Sinai-ko mendian emon zanean ikusi zan miraria. Ain ikaragarria (esaten eutseen) agiundu zan mendia, ze guztia zan lainua, sua, ekacha, aissea, ta illuntasuna. Ain zirean bildurgarriak an entzuten zirean trumoe, ta tronpeta otsak; eta ain sendoak andik urteten